Nr. 31 1938 m. gruodžio 2 d. I metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

NEŽINAU

Nežinau, mano Tėvyne,
Nežinau, mano brangioji,
Kodėl Tavo didį vardą
Mano lūpos vis kartoja!

Ar už tai, kad Tavo žemė,
Tavo šlamiančiosios girios
Tiek pagimdė mano brolių,
Tiek užugdė garsių vyrų?

Kai prisimenu Kęstutį,
Vytautą ar Gediminą, —
Kiek jie daugel gero darė,
Tau, brangiausioji Tėvyne!

Arba dainiai mūs—Maironis,
Duonelaitis ir Strazdelis!
Kieno giesmės, kad ne jųjų,
Tavo garbę aukštyn kelia?

Nežinau, brangi Tėvyne,
Nežinau, šalie gimtoji,
Kodėl dar jaunoj krūtinėj
Tokia meilė išbujojo!

V. Kuolaitis.

ANTANAS SMETONA

Tautos Vadas — Lietuvos Prezidentas
ANTANAS SMETONA

Dabar Lietuvos Prezidentu jau ketvirtą kartą perrinktas Antanas Smetona. Jums, tur būt, bus įdomu sužinoti, kaip jis į žmones išėjo, kaip visos šalies pirmuoju žmogumi, visos tautos vadu tapo.

Antanas Smetona gimė 1874 metais rugpiūčio 10 dieną Užulėnio kaime, Taujėnų valsčiuje, Ukmergės apskrityje. Jo tėveliai turėjo tiktai 4 hektarus žemės, o vaikų augino net septynetą: keturis sūnus ir tris dukteris. Su tiek maža turto jo tėvai, žinoma, nė galvoti

negalėjo apie vaikų mokymą. Bet Antanas, matydamas, koks sunkus gyvenimas jo lauksiąs sodžiuje, pasiryžo nueiti kitu keliu—mokytis.

Tėvai atidavė jį į Taujėnų pradžios mokyklą. Vaikas buvo gabus. Jį pastebėjo rašytojas kunigas Balvočius Gerutis ir padėjo įstoti progimnazijon, paskui gimnazijon. Mokėsi jis Ukmergėje, Liepojoje, Palangoje, Mintaujoje. Parama iš šalies buvo mažutė, pačiam reikėjo užsidirbti ir pragyvenimui, ir knygoms, ir gimnnzijai už mokslą. Jam teko sunkiai dirbti ir vargti jau nuo trečiosios klasės (pas mus dabar pirmoji klasė): ir kitus mokinti ir pačiam mokintis. Ir kliudymų mokslui turėjo. Mat, rusai anuomet norėjo lietuvius priversti rusiškai kalbėti ir rusiškai melstis. Antanas Smetona jau mokėsi Mintaujoje — buvo aštuntoje klasėje. Rusai įsakė mokiniams maldą gimnazijoje kalbėti rusų kalba. Mokiniai susitarė rusiškai nesimelsti. Tarp tų susimokėlių buvo ir Smetona. Gimnazijos vyresnybė susimokymo vadus pašalino iš gimnazijos. Buvo pašalintas ir Smetona. Tada gimnazijos mokslą baigti jis nuvažiavo Petrapilin. Ten jis paskui įstojo ir aukštojon mokyklon—universitetan.

Universitete Smetonai buvo dar sunkiau. Jis buvo ten vienui vienas—be globėjų, be užtarytojų, be turto. Pats uždarbiavo, šiaip taip vertėsi ir mokėsi. Jis mokėsi advokatu būti. Petrapilyje buvo du kartus išvarytas iš mokyklos, du kartus buvo suimtas ir kalėjime laikytas. Visos tokios nelaimės kitą būtų palaužusios, — ne toksai buvo Smetona. Kartą pasisakęs ką nors padaryti, jis turėjo ir tesėti. Taigi 1902 metais jis pabaigė advokato mokslus. Pabaigęs tuojau grįžo kuo arčiausiai tėviškės ir apsigyveno Vilniuje.

Smetona, besimokydamas Mintaujoje ir Petrapilyje, dirbo su lietuviais mokiniais ir studentais. Už tą darbą jis ir buvo kelis kartus varomas iš mokyklų ir laikomas kalėjime. Vilniuje jis visai pasinėrė lietuvių draugijų darban. Vilniuje lietuviai šviesuoliai tuomet draugijomis spietėsi, lietuviškus laikraščius ir lietuviškas knygas leido. O darbščiausias visur buvo Antanas Smetona. Apie jį tada girdėjo visa Lietuva.

Užėjo sunkūs Didžiojo karo metai. Smetonai teko bėgančiais nuo vokiečių rūpintis ir pasilikusius nuo jų ginti. Paskui jis tapo Lietuvos valdžios galva ir su ta valdžia 1918 metais vasario 16 dieną paskelbė Lietuvą nebepriklausančią nei rusams, nei kitiems svetimiesiems. Kitais metais balandžio mėnesio 4 dieną jis buvo išrinktas Lietuvos vadu — prezidentu.

1920 metais jis buvo nustojęs prezidentu buvęs. Bet 1926 metais gruodžio mėnesį, kada buvo pasunkėjęs Lietuvos gyvenimas, Smetona vėl buvo išrinktas prezidentu. Po penkerių metų jis buvo išrinktas trečią kartą, o šiemet lapkričio 14 dieną vėl perrinktas.

Taip Antanas Smetona yra išėjęs į žmones, toks buvo jo gyvenimo kelias iš dūminės ūkininko pirkelės į valstybės prezidento rūmus.

Antanas Smetona yra daug rašęs ir dar teberašo įvairių raštų. Jo raštų yra išspausdinta didelės knygos. Savo raštais jis moko lietuvius mylėti savo kraštą, tinkamai tvarkyti savo gyvenimą, rūpestingai gintis nuo priešų.

Ačiū Tau, Dievuli!

Ačiū Tau, Dievuli,
Už gamtos gražumą,
Už kiekvieną medį,
Už kiekvieną krūmą.

Už kiekvieną pievos
Žydriaspalvį žiedą,
Už kiekvieną giesmę,
Ką paukšteliai gieda.

Ačiū tau, Dievuli,
Už darželio grožį,
Už žalumą rūtų,
Už kvapumą rožių.

Už saulutę šviesią,
Žvaigždutes skaisčiausias
Ačiū Tau, Dievuli,
Ačiū Tau, geriausias.

Vyt. Skinulis.

Vaikelio malda

Viename miestelyje buvo atlaidai ir didelis turgus. Iš visų apylinkių žmonės suplaukė pasimelsti, įvairių prekių parduoti. Artimojo sodžiaus gyventojai taip pat beveik visi išsiruošė, namuose pasiliko tik seneliai ir vaikai.

Jau ir vakaras artinosi, o žmonės vis negrįžo iš atlaidų. Sodžiuje buvo tylu, niekur nesimatė žmonių. Staiga pakluonėje sujudėjo tamsus šešėlis, kuris vis labiau artinosi prie trobų.

Kažkoks žmogus ėjo tyliai, nedrąsiai dairydamasis į šalis. Įsitikinęs, kad niekur nieko nesutiks, jis greitai pribėgo prie atviro lango ir atsargiai įlipo trobos vidun. Prisiglaudęs prie sienos, sulaikydamas kvapą, klausėsi, ar neišgirdo kas jo įlipant.

Tyla. Apsidairė aplinkui: kampe matėsi didelė bulvių krūva, šalia jos statinė, toliau burokai, morkos. Ne čia pateko. Pastebėjęs, kad durys praviros, prisiartino prie jų ir tyliai vėrė, kad negirgždėtų. Ant pirštų prisiartino prie durų, kurios buvo uždarytos. Blogiau. Pridėjo ausį prie durų ir ilgai klausėsi.

Įsiklausęs gerai, išgirdo silpną moters balsą: „Dabar, anūkėli, sukalbėk poterėlius ir eik gulti“. Vaikas persižegnojo ir tyloje aiškiai, ramiai suskambėjo „Tėve mūsų“...

Įsibrovėliui rodėsi, kad vaikas ypač garsiai tarė, lig jam taikydamas: „...ir nevesk mūs į pagundą, bet gelbėk mus nuo pikto“. Šie žodžiai priminė jam vaikystę, motinėlę ir nepajuto, kaip lūpos kartojo: „ir nevesk mūs į pagundą, bet gelbėk mus nuo pikto“.

Grįžo tuo pat keliu, nepadaręs nieko bloga. Nuo to vakaro buvo darbštus ir pavyzdingas žmogus.

Miglė.

Mielas rudenėli...

Mielas rudenėli,
Apsakyk man dailiai,
Kodėl, tau atėjus,
Viskas atsimainė?

Vis dangus aptemęs,
Debesims apklotas,
Šaltos naktužėlės,
Dienos ašarotos.

Slėnys ir kalneliai
Miglomis aptvinę,
Medžiai be lapelių
Stovi nusiminę.

Stypso stagarėliai
Jurginų ir rožių,
Liūdnas mūs darželis,
Jau be jokio grožio.

Ąžuolai ir liepos
Bailiai šnabžda, ūžia:
Žiūri pasistiepę,
Ar arti žiemužė.

Paežy kiškelis
Tūno susitraukęs,
Ir maži žvirbleliai
Tupi pasišiaušę.

Štai keliu per dieną
Ritasi keleivis,
Šaltas, drėgnas vėjas
Pliko jojo veidą.

Mielas rudenėli,
Apsakyk man dailiai,
Kodėl, tau atėjus,
Viskas atsimainė.

Dagilis.

Šeimininkas ir žvirbliai

Išėjo ūkininkas į kiemą siaurutį, šiukšlėtą, mažutį...

Pažvelgė ir šen ir ten — į palinkusią, papuvusią tvorelę, į seną kūtelę, į jos skylėtą stogą, į sulaužytą vežimėlį...

Žiovulys, reivulys jį paėmė, galvon pasikasė — nieko jam šiandien nesinori dirbti.

O saulutė danguje šviečia, siunčia savo paskutinius šiltus meilius spindulius. Malonu.

Prie būdelės guli Margis, šildosi prieš saulutę. Vištos kapstinėja skiedryną, maisto sau ieško.

Ant stogo tupi žvirbliai. Pamatę šeimininką ėmė čirkšti:

— Tai šis mūsų šeimininkas!
Dar nematėt tokio:
Akys siauros,
Švarkas kiauras,
Kelnės — lops ant lopo!..

Šeimininkas palengvėli, tingiai atsidarė klojimo duris, įėjo vidun. Kartu su juo įėjo ir saulės spindulėlis, kuris apšvietė sienoje kabančius spragilus. Visi jie dulkių apdengti.

Norėjo, paėmęs spragilus, rugius kulti, bet tuo tarpu užėjo toks staigus miegas, kad neiškentęs atsigulė ant pėdų ir užmigo.

Išbudino šeimininką triukšmingas žvirblių čiauškėjimas:

Miega mūsų šeimininkas,
Knarkti puikiai moka,
Akys siauros,
Švarkas kiauras,
Kelnės — lops ant lopo!..

— Šalin jūs, išdykėliai, dykaduoniai, palaidūnai,—ėmė šaukti mūsų šeimininkas pabudęs. — Jūs man čia grūdus gadinsite!

— Mes keliame, čir-čir, o tu miegok, mūsų šeimininke, čir-čir, mes už tave iškulsime.

— Aš jums čia parodysiu, dar ir jūs čia mane skriausite, beširdžiai, niekšai!..

Ir stvėręs spragilą, kad ėmė kulti, dargi sukaito. Bežiūrint iškūlė visus klojime suklotus pėdus.

Iškūlęs atsisėdo ant puspurio, žiūri į grūdus ir džiaugiasi. Atsiminęs apie žvirblius, paėmė bertuvę grūdų, išnešė iš klojimo ir pabėrė žvirbliams...

— Še, rykite — kad mane prie darbo paraginote.

Ž. K.

Ką matė vaikai kelionėje

Joja, joja du vaikeliai:
Brolis ir sesuo;
Atsidžiaugti jie negali,
Kaip gražu, šviesu.

Čia pirkutės baltos, blankios,
Su šiaudų stogais,
Prie jų gluosnis pasilenkęs
Klausos ties langais.

Ten nuo pievų gandras skrenda,
Jo snape varlė...
Ir vaikai jam: — Gandre, gandre!
O jis: — Klė-kla-klė...

Pašily avytes gano
Brisius ir piemuo.
Žirgas purto karčius savo,
Žvengia jau namo.

Eina žmonės, dalgius neša
Lauko takeliu,
Piemenėlis liesas, basas
Groja vamzdeliu.

Upėje malūnas dirba,
Ūžia, lyg arti.
O toliau už kalvės žvirba
Aukso kibirkštim.

Nuo laukų, nuo sodų, upių
Atplaukė daina.
Moteris prie kryžiaus klūpo,
Meldžiasi viena.

Joja vieškeliu vaikeliai:
Brolis ir sesuo;
Atsidžiaugti jie negali,
Kaip gražu, šviesu.

Marija Konopnickienė,
Vertė J. Kruminas

Vėjas ir malūnas

Ant aukšto kalno stovėjo, plačius sparnus išskėtęs, vėjinis malūnas. Kai vėjas smarkiai pūsdavo, malūnas braškėjo, lyg stengdamasis vėjo pūtimą sulaikyti, atsispirti jam. Kai būdavo ramu, malūnas lyg susimąstęs žvelgė į tolumą, laukdamas, kada, pagaliau, atpūs tas laimingasai vėjelis, kuris pasuks didžiulius jo sparnus. Bet, tokiam vėjeliui atlėkus, malūnas vėl visas supėsi, ūžė, terkšėjo. Tada jis laukė, kada ateis jam ramaus poilsio valandėlė.

Sykį taip vėjas malūnui ir pasakė:

— Nori dirbti, tai dirbk, poilsio nelaukdamas. O ne — tai vieną gražią dieną imsiu smarkiau pūsti ir nugriausiu tave.

Pabūgo tokio grasinimo malūnas ir sudrebėjo. Bet, kai per keletą dienų vėjui nieko neatsakė, ėmė anas papūtė smarkiau ir malūną nugriovė.

Maltų dabar malūnas, jei būtų dar paliktas stovėti, bet kas juo pasitikės: tada, kai galėjo dirbti, tik poilsio laukė; o kai ilsėjosi, buvo vėl nepatenkintas savo poilsiu.

r.

2)

Sugrįžimas

(Apysaka iš garbingos Lietuvos praeities)

Tai buvo 1377 metais. Vokiečių ordino magistras Henrikas, įsiveržęs su savo kraujo trokštančių riterių būriais į Lietuvą, septynias dienas plėšė Viduklės ir Kražių apylinkes. Septynias dienas padangė raudonavo nuo gaisrų, septynias dienas nekaltų lietuvių kraujas ir ašaros upeliais liejosi.

Ir tik, kai kryžiuočiai sužinojo, jog atvyksta Kęstutis su savo pulkais, jie pasitraukė, išsivesdami su savimi daug lietuvių į nelaisvę. Verkė lietuviai, atsisveikindami su savo žemele. Verkė, nes žinojo, kad jų gyvenimo laimės žiburys jau užgeso.

Tarp tų nelaimingųjų buvo ir Gailutis. Jis, vos pražydusi gėlelė, daug žadėjęs savo gimtajai žemelei, buvo pagrobtas vokiečių ir nugabentas Marienburgan.

Verkė vargšelis ilgą laiką, mažai valgė, vengė baisaus žvilgsnio kryžiuočio, kuris jį prižiūrėjo.

— Perkūne, neapleisk manęs, — prašydavo kartais jis.

— Cha. cha, chal — nusikvatodavo kryžiuotis, išgirdęs tokius žodžius. — Jūsų Perkūnas niekam tikęs: tikras Dievas yra šis!

Ir, išsiėmęs iš užančio, parodydavo Gailučiui blizgantį kryželį.

Ilgai nenorėjo Gailutis žiūrėti į tą kryžių. Jis prisimindavo tą baisų sapną apie juodą kryžių.

Slinko dienos. Gailutis, nors ir sunkiai dirbdamas, pramoko tos nesuprantamos kalbos, tačiau neužmiršdavo ir gimtosios, kuria pats su savimi nors pasikalbėdavo. Neapkentė jis to kryžiuočio, kuris dažnai jam parodydavo tą kryželį ir primindavo, kad tai yra jo tikrasis globėjas.

Vieną vakarą, kada jo prižiūrėtojas Henrikas miegojo, priselino Gailutis prie jo ir, smalsumo traukiamas, nutarė pažiūrėti, kas per daiktas yra, kurį jam Henrikas rodydavo. Atsargiai nuėmė nuo kietai miegančio Henriko kaklo kryželį. Nustebo, kai pamatė, kad prie kryželio prikaltas žmogus...

Gailutis susidomėjo.

Kas čia per žmogus? už ką jį prikalė?

Ach, kaip baisiai jis atrodo! Beveik nuogas,.. suvargęs. Va, ir vinimis prikaltas, o ant galvos dygiuotas vainikas... kraujas teka per veidą. O jis, pakėlęs galvą, žiūri į dangų.

Negi tai būtų tas pats, kuris už Perkūną, anot Henriko žodžių, galingesnis? Ne, tai negali būti! Perkūno nieks negali taip prikalti, o jis... taip nuskriaustas, sumuštas.

Gailucio širdį pavėrė užuojautos jausmas šiam kankiniui.

Norėjo jau Gailutis padėti tą kryželį, bet...

— Cha, cha, cha!.. — pasigirdo jam pažįstamas Henriko kvatojimas. Gailutis kruptelėjo. Kryželis iškrito jam iš rankų. Norėjo bėgti, bet stiprios Henriko rankos jį sutūrėjo.

— Nebijok, mažyti. Nieko aš tau nedarysiu, — guodė jį Henrikas.—Tu savo globėją norėjai pamatyti?

Gailutis tylėjo.

— Štai, žiūrėk į tą žmogų, — kalbėjo, pasisodinęs Gailutį ant kelių Henrikas. — Tai yra tikrasis Dievas. Jūsų Perkūnas pramanytas. .

— Neteisybė! Perkūnas yra! — sušuko Gailutis.

— Ne, Perkūno nieks nematė,

o Jį matė daug žmonių,—tvirtino Henrikas.

— Tai kodėl ir už ką Jį prikalė?

— Mat, visi žmonės buvo nuodėmingi ir mirę eidavo pragaran...

— O kas tai pragaras?

— Tai tokia vieta, kur eina mirusieji, kurie žemėje buvo negeri... Taigi šis Žmogus mirė ant kryžiaus dėl mūsų nuodėmių. Matai, koks Jis geras buvo.

— O ar eina žmonės dabar į pragarą?

— Eina. Jei tu nemyli Jo, o tą Perkūną, irgi papulsi pragaran!—sušuko Henrikas, tikėdamasis, jog, pagaliau, tikrai Gailutį perkalbėsiąs.

Gailutis nuleido galvą. Jo mažas protelis negalėjo aprėpti tokių dalykų. Jis negalėjo suprasti, kaip galėjo tas Žmogus būti prikaltas, kai buvo toks galingas.

— O ar baisu pragare? — vėl užklausė.

— Labai baisu! Ten amžinai degsi karštoje ugnyje, o tokie juodi, baisūs velniai niekad neleis tau išeiti. O jei būsi geras, tikėsi į Jį, tai amžinai gyvensi su Juo danguje, kur labai linksma ir gera.

— O kurie skriaudžia kitus irgi eis pragaran?

— Taip, nes Visagalis įsakė visus mylėti.

— Tad ir jūs eisite į pragarą, nes jūs mūsų kaimelį padegėte. Tikrai už tai šis Nukryžiuotasis nedovanos!—sušuko Gailutis ir greit pasišalino.

Henrikas pamatė, kad sunku jam bus šį mažą ir atkaklų savo tėvynės mylėtoją paversti geru krikščionimi.

* * *

Ir vėl slinko laikas. Metai prabėgo nepastebimai. Marienburgo pilyje daug kas pasikeitė. Gailutis visai priprato prie naujų sąlygų. Tėviškės vaizdai ėmė jo vaizduotėje blankti. Jis pamažu susibičiuliavo su Henriku, kuris jam dažnai paaiškindavo apie Dievą. Užmiršo ir Perkūną, kurį gerbti buvo jį išmokę tėvai. Vakarą atsiklaupęs dažnai sukalbėdavo visas maldeles, kurias išmokė Henrikas.

Tačiau jo jauna galvelė neužmiršo savo tėvynės Lietuvos. Gailutis prisimindavo gerąją motutę ir tėvelį, kuris žuvo nuo dabartinių jo globėjų rankų. Dažnai jo jauna širdutė užsidegdavo keršto troškimu visiems kryžiuočiams ir pačiam Henrikui.

Ne kartą jam ateidavo mintis pabėgti iš Marienburgo, tačiau prisivengė, nes žinojo, kad, jei sugautų, tuomet sudiev bet kokiam mėginimui pasprukti iš kryžiuočių rankų.

(B. d.)

Mano gimtinė

Pažiūrėk, broleli,
Į Dysnos upelį!
Kaip jisai banguoja
Vejuotam laukely.

Aš prie jo užaugau,
Vargus iškentėjau,
Brangia tėviškėlę
Karštai pamylėjau.

Čia mane tėvelis
Mažą užaugino
Ir, kaip žuvys gaudyt,
Mane išmokino.

Ten upelis teka,
Čiulba ten paukštelis,
O tenai gimtinis
Triburčių kaimelis.

J. Če—lis,

LAPĖ IR GAIDYS

Kažkur kiemely ar lauke laputė gaidį pasigavo.
Nustvėrus vargšą už sparnų, ji bėgo jau į urvą savo...
Gaidys, nors jį skausmai kamuot visai pradėjo,
Taip tarė lapei: — Paklausyk! Aš giedu puikiai,
Bet girdėjau, kad tu kas vakaras, kas ryt,
Kuomet tu slankioji po šilą, po laukelį,
Taip moki puikiai uždainuoti, jog vištelės,

Gaidžiai, antutės ir žaselės
Tuojau nutyla paklausyt.
Ar tai tiesa? Man pasakyk!
Ir kol dar klusnios man auselės,
Sveiki karoliai ir kauleliai,
Tokios skambios gražios dainelės
Dar aš norėčiau paklausyt.
Tie gaidžio žodžiai taip patiko mūs laputei,
Kad tuoj, pravėrusi burnelę,
Au-au! suriko. O gaidelis
Fur-fur! paspruko iš lapelės.

Dagilis.

Murk nemurkęs

— Murku — murku, — atsitūpęs
ant šalinės katinukas
laukė, kada sučežės kur
tarp šiaudų ar tarp varpelių
koks peliūkštis ar peliukė.

Tuo sykiu apjuto pelės
jo nagus ir jojo uoslę
ir vos vos tik iš šiaudelių
kyščiodamos po ūselį,

— Murk nemurkęs,—jam pasakė,
— rainasai tu katinėli,
jokia mūsų nepateks tau,
nei vienos tu nesuuosi.

— Murku — murku, — atsitūpęs
ant šalinės katinukas
snaudė jau. Aplink jį pelės
šoko pelinai, peliūkštės.

Laukutis.

Stanley kelionės po Afriką

Vienas didžiausių XIX amžiaus keliautojų yra anglas *Henrikas Stanley* (Stenli).

Jis buvo laikraštininkas. Dar jaunas būdamas, jis kaipo laikraščio korespondentas buvo nusiųstas į Abisiniją. Ten jis parodė didelį sumanumą, energiją ir apsukrumą. Jo pilni tikrų nuotykių aprašymai turėjo skaitytojų tarpe didelį pasisekimą. Tad 1871 m., kada visas kultūringas pasaulis buvo susirūpinęs dingusio nuo kelių metų bekeliaujančio po Afriką Dovydo Levingstono likimu, Stenli laikraštis suruošė išvyką Levingstonui surasti. Tai išvykai vadovavo Stenli.

Stenli išvyka buvo gausiai aprūpinta. Jam buvo duota keli šimtai ginkluotų šautuvais juododžių ir daugybė paprastų nešikų. Mat, tais laikais keliauti po Afriką buvo labai pavojinga. Ten siautė vergų pirklių gaujos; be to, vietos gyventojai negrai ateivius sutikdavo nepalankiai. Savo geležine valia, ištverme ir nežmonišku kantrumu Stenli nugalėjo visus sunkumus. Ten, kur nepadėdavo geras žodis, Stenli įtikindavo jėga.

Zanzibaro miestas.

Stenli, sužinojęs iš vilkstinių, kuria kryptimi keliavo Levingstonas, išvyko jo ieškoti. Pačiame Afrikos viduryje jis surado Levingstoną. Įvyko graudus ir nuoširdus dviejų didžiausių Afrikos tyrinėtojų susitikimas. Levingstonas nesutiko tačiau grįžti į Europą. Stenli grįžo vienas į Zanzibaro miestą, esantį rytiniame Afrikos krante. Kelionė į Zanzibarą buvo dar sunkesnė. Daug kartų teko Stenli vilkstinei kovoti su arabais, vergų pirkliais. Vieni

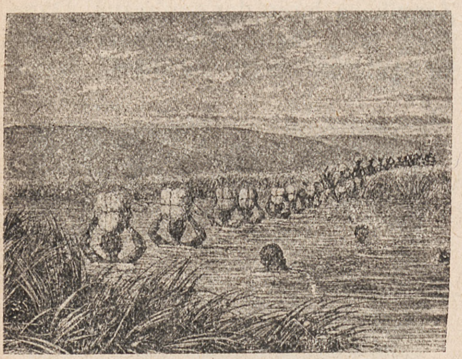
Stenli nešamas Zanzibaran.

baltųjų, kurie keliavo drauge su Stenli, žuvo nuo kulkų ar plėšriųjų žvėrių, kiti mirė piktojo drugio įveikti. Pats Stenli į kelionės galą sunkiai susirgo ir į Zanzibarą buvo atneštas.

Kelionės sunkumai nepalaužė Stenli. Jis pasveikęs ir pasilsėjęs 1874 m. išvyko į naują kelionę po Afriką. Šios kelionės metu jis ištyrė Vidurinės Afrikos didžiuosius ežerus, aplankė dviejų didžiausių Afrikos upių Nilo ir Kongo aukštupius. Gavęs iš vieno pirklio 19 didelių valčių, jis leidosi Kongo

upe žemyn ir 1877 m. vasarą pasiekė jos žiotis vakariniame Afrikos krante. Tokiu būdu šios antrosios kelionės, užtrukusios trejis metus laiko, Stenli perkeliavo visą Afriką skersai nuo rytų į vakarus.

Stenli sumanymu buvo organizuota tarptautinė Afrikos draugija, Belgijos karaliaus Leopoldo II

Stenli keliasi per upę.

globojama. Ta draugija įkūrė Afrikoje Kongo valstybę. Mirus Leopoldui II, ji atiteko belgams. Būdamas tos draugijos direktoriumi, Stenli pasistengė patraukti daugiau gyventojų iš Europos ir juos apgyvendino Kongo valstybėje.

Stenli, pagaliau, sugrįžo į Europą, bet neilgam. Afrikoje įvyko riaušės. Arabų tarpe atsirado vienas jų vienuolis dervišas Mahdi, kuris pasiskelbė naujuoju Mahometu, atėjusiu išlaisvinti Afriką iš netikėlių-baltųjų rankų. Jam pavyko savo pusėn patraukti arabus; parėmė jį ir vergų pirkliai. Mat, Mahdi nedraudė pirkliauti vergais. Tad greitu laiku maištas apėmė beveik visą Afriką. Veltui Egiptas stengėsi numalšinti sukilėlius. Jo kariuomenės viena po kitos buvo sumuštos. Į sukilėlių rankas pateko Chartumo miestas, esąs prie Nilo. Chartumą begindamas, žuvo garsus anglų generolas Gordonas. Tokis pat likimas grėsė Vokietijos keliauninkui Šniclerіui, kuris valdė vieną Egipto sritį Nilo aukštupyje. Stenli suruošė dar naują išvyką Šniclerіui išgelbėti. Ir šioji išvyka jam pavyko. Stenli atrado Šniclerį ir jį atgabeno į ramiąją vietą. Vėliau mahdistų sukilimas buvo anglų generolo Kičenerio nuslopintas.

Po šios išvykos Stenli grįžo Europon ir ramybėje praleido savo paskutinius gyvenimo metus. Jis mirė 1904 m.

DAGILIS

Vaikšto senis lapkritys
Su maišu didžiausiu,
Piktas baisiai, kaip ežys,
Kupron susitraukęs.

Štai atrišo maišą jis,
Purtina į šonus,
Miglos skleidžias į šalis,
Dengia kalnus, klonius.

Jo vėjužis turi net
Šimtą birbynėlių,
Groja, spiegia visuomet
Įvairiais balseliai.

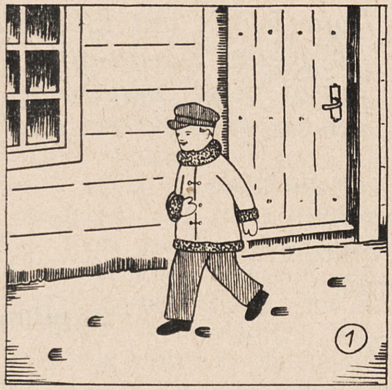
Jei gėlelių dar žiedai
Augo kur lig šiolei,
Nusigando, ir visai
Draskomi prapuolė.

Bet štai stovi karžygys
Prie tvoros daržely...
— Kas mane bepabaidys —
Pilką dagilėlį?

Mano lapai kai kardai —
Nebijau aš priešų,
Kausiuos su rudens vargais,
Kol jėgų turėsiu.

Dilgė.

NUOTYKIS SU KEPURE

Po skanių pietų Juozytis
Ėjo draugo atlankyti.
Jautėsi vyruks smagiai
Ir šypsojosi linksmai.

Tik štai vėjas pasikėlė
Toks smarkus, jog bernužėliui
Kepuraitę, lyg ranka,
Nutraukė ir neša ją.

Pasileido mūs bernytis
Kepurėlę savo vytis...
Bet veltui, nes staiga ji
Užt į viršų ir medy

Ant šakos pasikabino.
Susirūpinęs vaikinas
Žiūr viršun. Pasiekt tenai
Kepuraitę — nejuokai!

Loja šunys

(Dainelė)

Loja šunys per naktelę
Tai tyliau, tai balsiau.
Šviečia kreivas mėnesėlis
Tai šviesiau, tai tamsiau.

Loja šunys ant kiemelio
Au-au-au! Au-au-au!
Tiktai pusė mėnesėlio
Va tai tau, va tai tau!

Loja šunys per naktelę
Ir didi, ir maži.
Miega, ilsis artojėliai
Ir seni, ir jauni.

Dagilis.

ŠYVAS ŽIRGELIS

„Tai gražiai bėga
šyvas žirgelis,
galvelę palenkdamas".

Ankstų pavasario rytą, vos pirmiesiems saulės spindulėliams mūs vargią lūšną atlankius, paėrnė tėvelis mane už rankos ir išsivesdamas tarė:

— Eisim, vaike, kuziuko pažiūrėti.

Nebuvau mažo gyvulėlio matęs. Nežinojau, kaip jis atrodo. Todėl bėgau pirmas į arklių tvartą.

— Palauk, reikia atsargiai. Kumelė gali dar išgąsdinti tave.

— Aš kuziukui, tata, nieko blogo nedarysiu. Už ką mane kumelė judins?

— Matai, vaike, tu nežinai, kad kiekvienai motinai savo vaikas brangus. Kiekviena motina tad ir stengiasi savo vaiką ginti. Ir gyvuliuos yra taip pat. Matei gal, kaip katytė kartais aklus savo mažyčius nešioja iš vienos vietos į kitą. Arba, kai jau katyčiai kiek paauga, neša jiems, ką tik besukliudydama,—aiškino man tėvelis, darydamas tvarto duris.

Tamsiame tvarte maža ką galėjau įžvelgti. Pajutau tik, kaip kumelė kiša į mane šiltą savo snukį, šmėsterėjau ranka. Bet anoji nė nemėgino trauktis nuo manęs.

— No, tai! — rikterėjo ant jos tėvelis, sužlegindamas kamanomis.

— Palauk, išvesime mes tuoj ją laukan. Pamatysi, išbėgs ir kuziukas. Tamsoj ten jis pasislėpęs, nė nematai tu jo gerai.

Aš tuo tarpu žiūrinėjau ilgomis laibomis kojomis stiprinėjantį jaunutį kumeliuką.

Vos tik kumelė žengė pro slenkstį, kumeliukas neatsiliko. Smurkšterėjo ir tiek aš jį mačiau. Kieme užrietęs galvelę ir garbanotą uodegėlę jaunutis mano žirgelis šokinėjo, lakstė lyg drugelis. Aš jau iš pirmo vyzdžio pavadinau jį savo žirgeliu. Tėvelis sutiko, bet paliepė man jo žiūrėti, šerti ir prausti sakydamas:

— Kaip tu jo žiūrėsi, taip jis tau tarnaus.

*

Atėjo kaitrios dienos. Kas vidudienis tėvelis „vedė" kumelę maudyti į ežerą. Žinia, neatsilikdavo ir mano žirgelis. Jis bėgdavo keliu ir per lauką. Ar dobilai, ar ru-

giai, ar vasarojus pakelėje buvo, netrukdė jam nė trupučio. Pasismagindamas kad šuoliuoja, tai šuoliuoja. Keturios baltos kojytės tik mirga, skubiai keliamos.

O kiek iš jo džiaugsmo ežere! Kumelė, ant virvės vandenin leidžiama, sunkiai stenėdama, vos keletą žingsnių įstengia paplaukti, visą nugarą vandeniu panėrusi, tik šnerves ir ausis viršun iškišus, plačiai pūsdama orą ir karpydama smailiais ausų galiukais lyg žirklėmis. Mano žirgelis visas virš vandens plaukė lyg plunksnelė. Apsuka aplink sunkiai besisukančią savo motiną du, tris kartus, nuplaukia toli už panuovartos ir vėl sugrįžta krantan. Išėjusį iš vandens gaudydavau. Pagavęs ploviau jam šonus, bučiavau kaktą. O jisai, lyg atsidėkodamas man už tokį darbą, pasileisdavo ežero pakraščiu, taškydamas visosna pusėsna vandenį. Sustodavo. Atsisukdavo. Garsiai sužvengdavo. Ir vėl atgal atpūksėdavo.

Per vasarą mano žirgelis taip išaugo, kad aš vos pasiekdavau jo nugarą. Ir spalvą pakeitė. Pradžioj buvęs juodas, turėjęs tik kaktoje baltą žvaigždutę ir kojas žemiau kelių baltas, dabar visas sušyvėjo.

Tėvelis sykį pasakė:

— Bus šyvas tavo eržilas, kaip ir jo motina.

— O man šyvas dar gražesnis, —atsakiau aš tada, — bet greitas. Jisai už savo motiną jau dabar greitesnis, o kur galai. Jo nė vilkas nepavytų.

— Vaikeli, vilkas kiekvieną paveja. Reikia nuo jo saugotis. Reikia naktimis laikyti tvarte. Dieną, dar vis dieną: tai žmonės laukuos dirba, tai piemenėliai gano. Bet jau naktį...

Aš nė klausyt apie tai nenorėjau, kad mano žirgelį suėstų vilkas. Aš tam biaurybei vilkui parodyčiau, išdaužyčiau dantis, išlupčiau akis, atkapočiau kojas, jei jis tik pamėgintų mano žirgeliui ką nors padaryti.

*

Vieną rudens pavakarį tėvelis parsivedė namo iš lauko tik vieną kumelę. Laukiau, kada pardundės mano eržilas, sužvengs plonai plonai, o aš jam išnešiu tada duonos riekelę ir duosiu suėsti iš rankos. Jau taip jį išmokiau. Bet jo nėra ir nėra. Man jau ir neramu darosi. Matau, tėvelis nuvedė kumelę tvartan, uždarė ir pats eina pirkion.

Išlėkiau priešais jį su duonos riekelę ir, rydamas ašaras, paklausiau:

— O kur mano?...

— Vaikeli, — paglostė man tėvelis galvą, — nelaimė mus ištiko.

Aš pradėjau būkčioti ir baubti. Žinojau lyg jau visą tiesą. Blogos mintys apie tai man sakė.

— Neverk, Antanuk,—paglostė vėl mane tėvelis, — suėdė, matai, biaurybė tavo linksmumą. Bet niekai. Kitimet vėl tokį pat turėsi. Neverk, vaike.

— Gera neverkt, kai jau tokį didelį išauginome. Jau kitimet būčiau jojęs.

— Josi, vaikeli, aš tau nupirksiu tokį pat.

— Tai man pirktas! Man savas buvo meilus. Pirkto man nereikia.

— Na, tai nepirksiu. Bet tikrai, Antanuk, kitimet tokį pat užauginsime.

— Aš pirmiau visus vilkus išgaudysiu ar iššaudysiu. Kodėl juos Dievas tokius biaurius dar iki šiol laiko.

Bet liko ir vilkai neišmušti ir neišgaudyti. Tik aš laukiau labai pavasario, kad vėl turėčiau sau greitą ir dailų šyvą žirgelį. *r.*

Mano putytės...

TRUPINĖLIAI

Kaip žmonės matuoja jūrų gilumą

Kai mes norime išmatuoti kūdrą, šulinį, upę, ar ežerą, į vandenį kišame lazdą, kartį, ar įleidžiame virvę su pririštu sunkumu. Taip seniau matavo ir jūras, tik virvės turėjo būti kelių kilometrų ilgumo. Toks matavimas buvo labai nepatogus: sunku buvo nuvežti į jūrą tokią ilgą virvę-vielą ir sunku buvo susekti, ar sunkumas jau yra pasiekęs dugną, ar virvė kartais nesirango. Dabar visai kitaip tą darbą atlieka su įdomių prietaisų pagalba.

Prieikime prie gilaus šulinio ir pasilenkę šūktelkime. Po kiek laiko iš šulinio gilumos išgirsime savo balsą, — aidą. Jei šulinys gilesnis, ilgiau tenka laukti grįžtančio aido, iš negilaus šulinio jis greičiau grįžta. Mat, garsas — mūsų šūkterėjimas — turi nubėgti iki vandens šulinyje, nuo vandens jis atsimuša ir vėl per tiek laiko grįžta pas mus. Žmonės jau yra susekę, po kiek metrų per sekundę skrenda garsas ir, tai žinodami, suseka, kokio gilumo yra šulinys. Taip pat matuoja ir jūrų gilumą.

Į jūrą išplaukia laivas su prietaisu, kuriuo galima paleisti garsas į jūros gilumą ir sugauti aidą, kai šis grįžta, atsimušęs nuo jūros dugno. Žmonės žino, kaip greita garsas sklinda vandenyje, — ir gali susekti, kokia yra jūros giluma.

Pereitą kartą mes kalbėjome apie žemės kevalo storumą ir gal ne vienas stebėjosi, kaip žmonės galėjo susekti jo storumą, jei po kevalu esąs taip didelis karštis. Ir žemės kevalo storumą susekė tokiu pat būdu, kaip suseka jūrų gilumą. Tik matavimo prietaisas kiek kitokis.

ŽAIDIMAI

Miestai

Žaidėjai susėda ant kėdžių arba sustoja užbrėžtame rate, jei žaidžiama lauke. Visi pasirenka sau kurio nors miesto vardą. Galima rinktis Lietuvos, Lenkijos, Europos ar ir viso pasaulinio miestus, sulig susitarimo. Vienas žaidėjų stoja vidury, o kitas, atsistojęs nuošaliau, iššaukia miestus, iš kur ir kur važiuojama. „Važiuoja iš Kauno Vilniun!" — saukia stovįs nuošaliai žaidėjas. Tuomet Vilnius su Kaunu pasikeičia vietomis, o stovįs viduryje stengiasi užimti tuščią vietą. Kas pasiliko be vietos, stoja į vidų.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ.

J. Če—lis Pasirinkome vieną — „Mano gimtinė", — kiti taip ir liks neįdėti: dar netinka spaudai. Už visa tariame ačiū.

I. S. Senis. Pasaka graži ir ją įdėsime. Ačiū.

Redaktor odpowiedzialny i wydawca **Liudwik Cicenas.** Druk. „RUCH". Wilno
Leidėjas ir atsakomasis redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** Vilnius „RUCH" spaustuvė